

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU

OPINNÄYTETYÖ

Ohjaaja tuottajana harrastajateatterissa

Kokemuksia töiden yhdistämisestä.

Timo Loikkanen

Kulttuurituotannon koulutusohjelma (120 op)

Toukokuu 2010

HUMANISTINEN AMMATTIKORKEAKOULU
Kulttuurituotanto

TIIVISTELMÄ

Työn tekijä Timo Loikkanen	Sivumäärä 41
Työn nimi Ohjaaja tuottajana harrastajateatterissa –kokemuksia töiden yhdistämisestä	
Ohjaava opettaja Pasi Toivanen, Arto Lindholm	
Työn tilaaja ja/tai työelämäohjaaja Tuus-Teatteri	
Tiivistelmä <p>Työ tutkii sitä, mitä hyviä ja mitä huonoja puolia on ohjaajan ja tuottajan töiden yhdistämisessä harrastajateatterissa. Työ tehtiin haastattelemalla kolmea harrastajien ohjaajaa. Opinnäytetyössä mietitään myös sitä, miten työt voi olla mahdollista yhdistää niin että esityksen valmistaminen ei tästä kärsi.</p> <p>Nykyajan taloudellisissa reunahdoissa tuottamisen tuntemus voi olla hyödyksi tehdessä taiteellista työtä teatterissa. Työ on suunnattu harrastajien ohjaajille jotka harkitsevat osaamisensa laajentamista tuottamisen suuntaan. Työ voi antaa myös viitteitä siitä, kannattaisiko järjestää tuottamisen koululutusta taiteellista osaamista omaaville henkilöille.</p>	
Asiasanat teatteriohjaus, tuotanto, harrastajateatterit, teatteri	

HUMAK UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES
Culture management

ABSTRACT

Author Timo Loikkanen	Number of Pages 41
Title Director as a producer in amateur theatre – experiences of combining the tasks	
Supervisor Pasi Toivanen, Arto Lindholm	
Subscriber and/or Mentor Tuus-Theatre	
Abstract <p>The work examines what the pros and cons combining the work of the director and the producer in amateur theatre. The work was done by interviewing three amateur directors. The thesis will also consider how it may be possible to combine the work so that the preparation of the performance is not affected.</p> <p>In today's marginal economic conditions, knowledge of production can be useful when making an artistic work in theatre. The work is aimed at amateur directors who are considering whether to extend their skills in the direction on production. The work may also provide evidence if it is worthwhile to organize production training for person who have artistic know-how.</p>	
Keywords theatre direction, production, amateur theatres, theatre	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	6
2. TAUSTAA	7
2.1 Ohjaaja tuottajana?	8
3. LÄHTÖKOHTIA JA MÄÄRITTELYJÄ	9
3.1 Tutkimuksen tavoite	9
3.2 Käytettäviä lahteitä	10
3.3 Tuottaminen harrastajateatterissa	11
3.4 Ohjaajan työ harrastajateatterissa	12
3.5 Harrastajateatterin merkityksiä	14
3.6 Taidekoulutus	16
3.7 Harrastajien ohjaajat ja taide	17
3.8 Harrastajateattereiden rahoitus	18
3.9 Aina pitää tehdä hyvä esitys	19
4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	19
4.1 Haastateltavat	20
4.2 Kysymykset	21
5. HAASTATTELUJEN PURKU	23
5.1 Tuottajan työ	23
5.2 Taiteellinen työ	25
5.3 Ohjaajan ja tuottajan töiden kosketuspinnat	27
5.4 Työryhmä	28
5.5 SWOT	29
5.6 Sekalaiset	30
6. TUTKIMUKSEN TULOKSET	32

6.1 Työn raskaus	32
6.2 Kokonaisuuden hallinta. "Yhdessä päässä"	33
6.3 Erillisen tuottajan kunnioittaminen	33
6.4 Aika ja sen käyttö	34
6.5 Onnistumisen reunaehdot	35
6.6 Pysy paremmin hereillä	35
6.7 Itseisarvo	36
6.8 Delegointi	36
7. OHJAAJA-TUOTTAJA – MALLI	37
8. TUOTTAMISESTA TOINEN AMMATTI	39
9. LOPUKSI	40
LÄHTEET	41

1. JOHDANTO

Toimin vuosina 2002, 2003 ja 2006 taideohjaajana ensin vuoden Helsingin Nuorisoasiainkeskuksen ja myöhemmin Kulttuurikeskuksen palveluksessa puoli vuotta kuukausipalkkaisena ohjaten ja opastaen pääasiassa nuoria. Pidin erilaisia kerhoja ja vedin kursseja Opetin soittamista, säestin halukkaita laulajia. Nuorisotalon avoimessa toiminnassa teimme pienten kanssa sketsejä sekä opastin sirkusvälineiden käytössä. Pidin sketsikerhoa, nukketeatterikerhoja, teatteri-ilmaisun kursseja teini-ikäisille ja aikuisille, teimme näytelmiä ja improvisoimme. Hoidin myös jokaisen kerhon ja kurssin kaikki asiat. Hommasin käsikirjoitukset ja luvat, sovitin, hoidin ilmoittelun, kannoin lappusia ilmoitustauluille, suunnittelin, aikataulutin, ruuvasin ja vääntelin valopöydän nappuloita. Koska olin kummassakin tapauksessa töissä ulkopuolisella rahoituksella, en kysynyt virastojen tiedottajilta miten tiedotus hoidetaan. Lähettelin vaan heille tiedon kustakin kerhosta ja kurssista ja tiedotin itse paikallisella tasolla kaikilla keksimilläni keinoilla.

Asioiden hoitaminen läheni tuottamista, vaikka en silloin näin ajatellut. Olivat vain asiat jotka piti hoitaa. Saatoin tehdä sen tuntipalkalla, enkä missään vaiheessa ajatellut kysymyksessä olevan kahden työn yhdistämisen niin että asiassa olisi ollut ristiriitaa tai että paketti olisi ollut kohtuuttoman raskas. Näin oli huolimatta siitä, että teimme välillä kunnianhimoistakin työtä. Rahan kanssa en tosin joutunut tekemisiin ja saattaa olla että työn luonne olisi muuttunut jos näin olisi ollut.

Olin vain iloinen siitä että saatoin nauttia säännöllistä kuukausipalkkaa eikä elantoa pitänyt yrittää koota palasista, kuten teatteri-ilmaisun ohjaajat usein joutuvat tekemään. Työlästä tämä toki oli, noin puolet työajasta meni itse kerhon, kurssin tai muun opetus- tai ohjaustoiminnan ympärillä olevien asioiden hoitoon. Mutta tällöinkin saatoin olla tekemisissä sen asian kanssa johon olen

saanut koulutuksen, eli itse ohjaus- ja opetustoimintaan. En ajatellut tekeväni kahta työtä.

Tämä jäi mieleen. Valitsin opinnäytetyön aiheeksi ohjaamisen ja tuottamisen yhdistämisen huolimatta siitä että kuulemani puheet asian ympäriltä eivät olleet kovin rohkaisevia. Paketti on väkisinkin raskas. On varmasti kuitenkin keinoja, joilla nämä työt voidaan yhdistää niin että työt ovat yhdessä helpompi toteuttaa. Haastattelen tässä työssä muutamaa sellaista harrastajien ohjaajaa jotka ovat tehneet ohjatessaan myös tuotannon ja mietin lopuksi tämän perusteella sellaista toiminnan mallia jossa on yritetty löytää keinoja keventää ohjaaja-tuottajan taakkaa.

Teatterialalle valmistuu liikaa ihmisiä. Näin ollen teatteri-ilmaisun ohjaajille ja muillekin korostuvat keinot työllistää itse itsensä. Tässä astuu tuottaminen mukaan kuvaan. Tuottamiseen perehtyminen saattaa avata uusia mahdollisuuksia monellakin eri tavalla. Myös siksi töiden yhdistämistä on perusteltua tutkia.

2. TAUSTAA

Harrastajateattereissa tuottajat voivat olla ainakin vielä melkoisen monenkirjavaa porukkaa jos on uskominen niihin tarinoihin joita asian tiimoilta kuulee. Tuottajasta voi olla enemmän haittaa kuin hyötyä. Myös omat havaintoni tukevat ajatusta siitä, että tämä alue ei harrastajateatterissa aina toimi. Nämä tapaukset ovat tapahtuneet joko harrastajateatterissa, ammattijohtoisessa harrastajateatterissa tai yhden esityksen ympärille kootussa porukassa.

Tapaus 1

Sekalainen joukko teatterialan opiskelijoita, ammattinäyttelijöitä, teatteri-ilmaisun ohjaajia ja hyviä harrastajia pistävät pystyyn kesäteatteriesityksen. Tuottajaksi tulee ihminen, joka ei ole ollut aikaisemmin teatterin kanssa tekemisissä. Hän käy seuraamassa yhtä harjoitusta, soittaa sen jälkeen ohjaajalle ja vaatii tätä erottamaan yhden näyttelijöistä. Harjoituksissa näyttelijä on kokeillessaan kaikenlaista näytellyt huonosti ja puhunut epäselvästi. Olutkin haisi, onhan hän käynyt juomassa yhden oluen ennen harjoituksia. Ohjaaja kieltäytyy tuntiessaan näyttelijän ja sanoo vaikka eroavansa itse jos näyttelijästä pyritään eroon. Tämän jälkeen tuottaja itse laittaa hanskat tiskiinkin, ja ainakin näyttää siltä, että juuri tämän asian vuoksi. Tuottajan nimikkeellä toiminut ihminen oli ilmeisesti käsittänyt roolinsa niin, että hänellä on käskyvalta ja päällikkyyys, ylempi status muihin työryhmän jäseniin nähden.

Tapaus 2

Ohjaajan työparina on talon puolesta palkattu tuottaja. Harjoituksissa vallitsee kummallinen ilmapiiri tuottajan ottaessa johtajan roolin suhteessa harrastajanäyttelijöihin. Voi sitä vihaisena olemisen pusertamista hänen esimerkiksi huutaessaan: "Ja jokainen laittaa sitten nimensä kuppeihin!". Kun vielä valomies esittäessään tiukkaa ammattilaista alkaa neuvoa näyttelijöitä, on siinä harrastajan hyvä harrastaa kun on kolme pomoa!

Tapaus 3

Ohjaajalla on työparinaan tuottaja, joka toimii hänen apunaan kaikissa käytännön asioissa. Näin voi ohjaaja keskittyä paremmin omaan työhönsä. Tuotannosta vastaava ihminen tuli mukaan motiivinaan se, että näin hän voi olla tekemisissä ihmisten kanssa vastapainona työlleen joka on yksinäistä. Nimike "tuottaja" tuli mukaan kun hän oli jo aloittanut työskentelyn, tietoisena arvon antamisena hänen mainiolle työskentelylleen. Hän ei ota minkäänlaista roolia, ei myöskään ylä-, eikä alastatusta keneenkään. Kaikki toimii, ja hänen

kokemuksensa esityksen valmistamisen prosesseista toimii korvaamattomana apuna hänelle itselleen ja työryhmän hyödyksi.

2.1 Ohjaaja tuottajana?

Nämä kokemukset ja ensikäden havainnot saivat miettimään, mistä voisi olla kyse silloin kun ohjaaja myös tuottaa. Mitä hyviä ja mitä huonoja puolia siinä on? Syntyykö, tai mahdollistaisiko se järkeviä toimintamalleja,? Saattaisiko tuottamiseen perehtyminen parantaa joidenkin harrastajien ohjaajien työtilannetta jos ohjaaja hankkii sellaisen osaamisen tuottamisesta jota hän voi hyödyntää ammatillisesti muiden taitojensa ohella?

Lähes seitsemän vuoden teatteriopintojen ja kymmenen vuoden freelancerina toimimisen jälkeen en ole tavannut montakaan ihmistä, jotka muuttaisivat ohjauksen perään työn ajaksi. Harrastajateattereissa ihmiset ovat päivisin töissä ja harjoituksia ei voi pitää kovin monena kertana viikossa. Voisiko ohjaaja-tuottajamalli harrastajateatterissa parantaa hitusen työvoiman liikkuvuutta tuodessaan mukanaan lisää työtunteja ja lisää palkkaa? Ainakin teoriassa. Tämä toki edellyttäisi myös sitä, että ohjaajalla on jotain todellista annettavaa suhteessa kunkin paikan tuotannon teon tapoihin. Mitä se voisi olla? Malli olisi ohjaaja-tuottajan palkkaavan teatterin kannalta mahdollisesti muutos jonkin verran kalliimpaan, ja teatterin on saatava vastinetta rahoilleen. Ilman toimintamallin testaamista käytännössä pohdinta toki jää väkisinkin hypoteesin asteelle. Mutta siitä, mitä hyviä ja mitä huonoja puolia töiden yhdistämisessä itsessään on, on mahdollista saada tietoa ja siitä voi päätellä jotain.

Kysyn näitä asioita sellaisilta jotka asiasta jotain tietävät, eli haastattelen kolmea sellaista harrastajien ohjaajaa jotka ovat ohjanneet ja tuottaneet produktioita yhtä aikaa. Rajaan aiheen koskemaan nimenomaan harrastajateattereita perusteatterin tekemisen puitteissa peläten työn muuten paisuvan vaikeasti hallittavaksi. Rahasta en puhu paljoa. Lähdän siitä, että tehdystä työstä pitää saada kohtuullinen korvaus.

3. LÄHTÖKOHTIA JA MÄÄRITTELYJÄ

3.1 Tutkimuksen tavoite

Kohdennan puheeni etenkin perusteatterin puitteissa ohjaaville teatteri-ilmaisun ohjaajille ja muille, jotka tekevät taiteellista työtä harrastajien parissa. Parhaassa vedossa olevien keski-ikäisten kokeneiden alan ammattilaisten haastattelut voivat sinällään sisältää hyödyllistä tietoa harrastajien ohjaajille teatterissa ja muillekin asiasta kiinnostuneille

Teatterin tekotapoja tunteva ammattimainen erillinen tuottaja olisi tarpeellinen harrastajateatterissakin. Tämä on varmasti malli, jota ei voita mikään silloin jos ohjaajan, tuottajan ja muun työryhmän kemiat sopivat hyvin yhteen. Tuottaminen on ammattityötä eikä siihen pidä suhtautua vain välttämättömänä pahana. Moninaisen harrastajateatterin kentällä tuottajia jo onkin jonkin verran.

3.2 Käytettäviä lähteitä

Haastattelun kolmea ohjaajaa ja käytän oheiskirjallisuutta. Taustalla vaikuttavat omat kokemukseni. Työnkuvat harrastajateatterissa voivat vaihdella, ja on hyvä myös karkeasti rajata ja määritellä, mitä toisaalta ohjaajan ja toisaalta tuottajan töiden kuviin kuuluu tekstilähtöisesti perusteatteria tekevässä harrastajateatterissa. Käytän ohjaajantyön kuvaamiseen Hannu Raatikaiselta Stadiassa saamaani materiaalia, sekä Kaisa Korhoselta saamaani opetusmonistetta Teak:n avoimesta korkeakoulusta ja Raila Leppäkosken artikkelia Ohjaaminen – mystiikan ja matematiikan välissä? kirjassa Katarsis. Draama, teatteri ja kasvatus. Tuottamisen osalta käytän Jukka Hytin kirjaa Teatterituottajan opas ja Hannaleena Haurun Tampereen ammattikorkeakouluun tekemää opinnäytetyötä Teatterituottamisen merkityksistä. Myös Juha-Pekka Hotisen kirjoitukset tuottajuudesta teatterissa toimivat hyvänä lähtökohtana mietittäessä harrastajateatterin merkityksiä.

Harrastajateattereiden toimintaa kartoittaessa käytän Teatterin tiedotuskeskuksen julkaisemaa Harrastajateatteritilastot 2008. Viitataan myös Raija-Sinikka Rantalan kirjaan *Nayttelijä-Auteur*. Taiteen keskustoimikunta on julkaissut tutkimuksen taidealan koulutuksesta ja työmarkkinoista. Siitä saa tietoa taidealoille valmistuneiden työllistymisestä. Tämä materiaali toimii nähdäkseni riittävänä kehyksenä tälle työlle.

3.3 Tuottaminen harrastajateatterissa

Useimmiten tuottamiseen kuuluvat toimet hoidetaan harrastajateatterissa yhdessä ja/tai ohjaajan toimesta. Erillisen tuottajan malli on kuitenkin oman tuntumani mukaan kasvussa.

Hytti kuvaa kirjassaan teatterin tekemisen perusprosessin olevan melko saman, oli sitten kyseessä ammatti- tai harrastajateatteri, runomonologi tai musikaali. (Hytti 2005, s. 10). Jalle Niemelä mainitsee tekemässän esihaastattelussa teatterin tuottamisen ammatti- ja harrastajateatterissa eroavan lähinnä siinä, että harrastajateatterissa palkkakulut ovat pienemmät.

Hannaleena Hauru kuvaa tuottajan olevan ihminen, joka vastaa esityksen tarvitsemista ulkoisista resursseista, sekä esityksen saattamisesta katsojien ulottuville. (Hauru 2007, s17)

Juha-Pekka Hotinen kuvailee joidenkin tuottajien toimivan ikään kuin sisäänpäin lähellä ohjaajaa ja työryhmää ja joidenkin tuottajien toimivan ulospäin ikään kuin markkinointitykkeinä. Hänen mukaansa tuottajan profiileja on yhtä monta kuin tuottajaakin. (Hotinen 2002, s. 33)

”Tuottajan työ sivuaa monia ammattialoja. Hän on yleisorganisaattori, joka rakentaa oman toimenkuvansa kulloisenkin työtilanteen ja teatterin tarpeen mukaan” (Hytti, 2005, s19)

Harrastajateatterissa tuotannosta vastaaminen kaatuu usein osittain ohjaajan syliin. Sen ajatellaan olevan osa sitoutuneen ohjaajan talkootyötä, jota ei edes hinnoitella erikseen, se vaan jotenkin kuuluu välttämättömänä pahana asiaan. Tuottaminen lisää ohjaajan työtä valtavasti, siitä ei kuitenkaan makseta erikseen.

Kyse on nimenoman siitä, että harrastajateatterissa ohjaaja vastaa tuotannosta, jokaista lappusta on turha alkaa itse kiikuttamaan ostoskeskukselle. Ja toki kannattaa käyttää hyväkseen sitä jos työryhmästä löytyy eri osa-alueiden osaajia, tai muuten teatterin ympärillä oleva ihminen haluaa osallistua yhteiseen tekemiseen jos se ei vie voimia pääasialta eli näytelmän valmistamiselta.

”Tuottajan rooli teattereissa ja tuotantokohtaisissa työryhmissä on sitä suurempi mitä järjestäytymättömämpi työyhteisö on” (Hytti 2005, s. 13)

Edelliset lainaukset ovat ammattiteatterin puolelta, mutta koskevat varmasti myös harrastajateattereita.

Tuottajan roolin ollessa moninainen ja vaihtelevan tilanteen mukaan, on oltava keino jolla saada jonkinlainen ote asiasta. Tällaiseksi otan työn määrän. Omat, haastateltavien Ari ”Pätkä” Wirran, Harri Helmisen ja Kati Sirenin kokemukset työn määrän suhteen ovat samansuuntaiset. Tuotannosta vastaaminen yksittäisen harrastajateatterin produktion yhteydessä nostaa ohjaajan työn määrää noin puolella. Otan tämän lähtökohdaksi. Tuottaminen harrastajateatterissa tarkoittaa tässä työssä tuotannosta vastaamista jonka sisältö vaihtelee tilanteen mukaan ja johon käytettävä työmäärä on suunnilleen sama kuin ohjaukseenkin.

3.4 Ohjaajan työ harrastajateatterissa

Hannu Raatikainen määrittelee ohjaajan työhön kuuluvat konkreettiset asiat näin:

Ohjaajantyötä aikajanalla:

Aina valmiina
Tekstin valinta
Yhteistyö kirjailijan kanssa
Ohjaussuunnitelma
Työryhmän kokoaminen
Roolimiehitys
Yhteistyö muiden taiteilijoiden kanssa
Tuotanto ja markkinointi
Juliste
Puffitekstit
Lukuharjoitukset
Harjoitukset
Valokuvaus
Käsiohjelma
Lehdistötilaisuus
Ensi-ilta
Kritiikki
Valvonnat
Väliharjoitukset
Tappajaiset.

(Raatikainen, Stadia 2007)

Raila Leppäkoski kuvaa ohjaamista, esityksen tekemistä pöydän tekemisen metaforalla näin, ilmeisesti haluten konkretisoida mystisenä pidettyä ohjaajantyötä.

- tarve (puuttuu pöytä/teatteriesitys)
- motiivi (minä haluan tehdä pöydän/teatteriesityksen)

- aihe (pöydässä/tässä esityksessä minua kiinnostaa.)
- visio (haluaisin tehdä tällaisen pöydän/teatteriesityksen)
- materiaalin hankinta (puut, työkalut/tekstit, näyttelijät)
- työprosessin suunnittelu (piirustukset/ohjaussuunnitelma)
- materiaalin työstäminen (rakannetaan/harjoitellaan)
- lopputulos (valmis pöytä/esitys)
- tuotteen käyttö (pöytä pöydättömälle/esitys yleisölle)

(Leppäkoski 2001, s 152)

Ohjaaja Kaisa Korhonen määrittelee oman ohjaajantyönsä olevan:

- näyttelijäntyön ymmärtämistä 1/3
- kirjallista, visuaalista ja akustista hahmottamiskykyä 1/3
- tradition ja kulttuurin tajua, suhde ajassa olevaan 1/3

(Korhonen 1995)

Konkreettisimmillaan ohjaaminen on tätä. Harrastajateatterissa voi korostua näyttelijäntyön ymmärtäminen ja näyttelijöiden opettaminen mielestäni suhteen ajassa olevaan kustannuksella. Ohjaajat ovat erilaisia. Ei ole mitään sabluunaa tai ohjekirjoja siitä, miten ohjataan. Puhutaankin ettei ohjaamista oikein voi opettaa ja että jokaisen on löydettävä itse oma ohjaajuutensa. Tämä kuulostaa hiukan asian mystifioinnilta koska on varmasti mahdollista opettaa asiaan liittyviä lainalaisuuksia aivan kuin muissakin asioissa.

3.5 Harrastajateatterin merkityksiä

Otan huomioon hiljattain näyttämötaiteen Thalia-gaalassa ohjaaja-dramaturgi -palkinnon saaneen Juha-Pekka Hotisen ajatukset teatterituottamisesta ammattiteatterissa pienemmissä ryhmissä. Hotisen teatterin itseisarvoa korostavat ajatukset sopivat monessa asiassa harrastajateatteriin. Hän puhuu

taiteesta ja taiteilijoista, mutta se ei ole tässä merkityksellistä, onko harrastajateatteri taidetta vai ei. Itseisarvoisen aseman saa omaehtoinen harrastustoiminta ja sen tuottamat esitykset. Harrastajateatteri usein myös matkii ammattiteatteria ja tavoittelee ammattimaisuuden näköisyyttä ja siksi Hotisen ajatukset ovat huomion arvoisia.

Hotisen mukaan teatterit saattavat tarvita tuottajaa, paitsi järjestelemään asioita, myös ammattimaisuuden näköisyyden ja taiteilijain statuksen takia. Kyse on uskottavuudesta. Jokainen ryhmä jolla ei ole tuottajaa, on jotenkin epäilyttävä ja markkinointitauteen hankalasti tai kriittisesti suhtautuva.

Teatteri on matkinut elokuvan tuotantoajattelun – kaiken muun paitsi levitettävyyden ja tuotot. Vahvistamalla tuottajuutta vahvistetaan hänen mukaansa teollista tuotantoajattelua. Tällöin suostutaan erikoistumisen, myymisen ja ostamisen, anomisen ja tilittämisen kulttuuriin. Tarvitaan tilastoitavaa, jotta saataisiin uutta tukea ja edelleen uutta tilastoitavaa. Tilastot ja tilitykset ovat merkki siitä, että jotain on tehty ja näin määrät alkavat ratkaista.

Raha sinänsä ei ole pahaa. Mutta tuotantoajattelu näyttää väittävän, että taiteen (harrastajateatterin) asema erillisenä oliona on väärä. Miksi juuri taiteella olisi itseisarvoa maailmassa, jossa millään mulla ei ole?

Taiteilija hankkii tuottajan halutessaan ”keskittyä taiteen tekemiseen”. Käytännön asiat saavat hänet hermostuneeksi, ja hänestä tuntuu että energia kuluu väärin asioihin. Hän hermostuu kolmesta syystä: Hän on oppinut että taiteilijat ovat epäkäytännöllisiä. Hänellä voi olla liian monta rautaa tulella kerrallaan tai hän yrittää liian suurta tuotantoa liian lyhyessä ajassa. Hän ehkä huomaamattaan sijoittaa itsessään ja taiteessaan olevat ongelmat käytäntöihin, rakenteisiin, tuotanto-olosuhteisiin ja kuvittelee että tuotannon arkirutiinit tappaisivat hänen luovuutensa.

Tuottaja saattaa kääntää taiteen kielen ensin omaksi kielekseen, ja sitten oletukseksi siitä, mikä voisi olla tarpeeksi yksinkertainen ja lennokkaaksi sanoa

asia "heidän", eli yleisön kielellä. Tällöin saattaa tapahtua niin, että taiteilijan viesti latistuu ja vääristyy.

Hän kertoo tapauksista, jolloin teoksen ja taiteilijan viesti on banalisoitu tuottajan toimesta, viipaloitu siitä osia eri vastaanottajia silmällä pitäen hyvin tarkoitushakuisesti ja näin käyttänyt tavallaan valkoisia valheita tai osatotuuksia. Tuottaja on myös saattanut vahingossa tai tahallaan luvata enemmän kuin on ollut tarkoituskaan täyttää. Nämä teot ovat sitä, mitä hän tarkoittaa talouden tulolla taiteeseen. Valkoiset valheet, liottelu ja paskapuhe ovat talouden moraalialia.

Hotinen väittää myös, että rutiinien ja muun tuottamisen vapauttavaa merkitystä ei nähdä tarpeeksi usein. Hän perustelee työryhmän itsensä tekemää tuottamista sillä, että tämänkaltaiset toimet voivat vapauttaa jännitystä, suunnata ja vapauttaa energiaa. Yhteiset rutiinit voivat myös luoda yhteisyyttä ja motivaatiota sekä sitouttaa ihmiset tehtävään työhön.. Tuottaminen myös auttaa luomaan kokonaiskuvaa teoksesta ja siitä, minkälaisen kontekstiin se sijoittuu, sekä siitä, miten tuo konteksti eli kulttuuri toimii.

Tuottajan ei hänen mukaansa missään tapauksessa pidä ryhtyä neuvomaan taiteilijaa. Tuottajan ja taiteilijoiden näkökulma on aina välttämättä erilainen. Hän ei missään tapauksessa tyrnäytä tuottajan ammatta sellaisenaan vaan kritisoi ilmiöitä nimeltä tuottaja ja tuottajavaltaistuminen.

Näiden ja muidenkin spekulatioidensa pohjalta hän esittää hiukan kieli poskessa teesin: Taiteen tuotantovälineet on otettava työläisten käsiin!

(Hotinen 2000 s. 330–334)

Tämän kaltaisten asiaoiden miettiminen on hyvin tärkeää. Harrastajateatterin kentällä liikkuu jonkin verran rahaa, ja tällaisten asioiden miettiminen on perusteltua. Ohjaaminen on ohjaamista ja tuottaminen tuottamista, oli sitten kyse ammatti- tai harrastajateatterista.

En usko tuottajavaltaistumisen uhkakuvien jättävän täysi rauhaan harrastajateattereitaan. Siksi voisi olla kiinnostavaa miettiä, minkälainen tuottaja tulee ihmisestä, jonka kiinnostuksen kohteena on lähtökohtaisesti taiteellinen työskentely ja ihmisten hyvinvoinnin lisääminen. Eli ihminen joka on alun perin tehnyt taiteellista työtä.

3.6 Taidekoulutus

Mahdollisuudet kouluttautua teatterialalle ovat laajentuneet. Vuosina 2000–2004 alalle valmistuneista oli vuoden 2004 lopussa työttömiä 19 %. Työttömyys oli korkeinta ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneilla eli teatteri-ilmaisun ohjaajilla (25 %). Toivottiin, että teatterin soveltava käyttö lisäisi työmahdollisuuksia teatterin alueella. Näin ei kuitenkaan ole käynyt. (Karhunen-Rensujeff 2006, s. 95, 97)

Taidealojen työttömyys on noussut laman aikana entisestään, vielä enemmän kuin muiden alojen. Lama kohtelee taidealan työntekijöitä ankarammin kuin muita. Tähän vaikuttaa myös se, että vuosina 1996–2005 kulttuurialan tutkinnon suorittaneiden määrä kaksinkertaistui. 2000-luvulla taidealojen koulutuspaikkojen määrä on kasvanut enemmän kuin muiden alojen. Opetusministeriö on jo pitkään pyrkinyt vähentämään koulutustarjontaa tässä täysin onnistumatta.

3.7 Harrastajien ohjaajat ja taide

Taiteelliseen työhön suuntautuneiden teatteri-ilmaisun ohjaajien lisäksi monet Tampereen yliopiston draamalinjan käyneistä ohjaavat harrastajia. Teatteriohjaajan tai näyttelijän koulutuksen saaneet tekijät saattavat toimia harrastajateatterin parissa. Tämän lisäksi tulevat he, jotka kantapäähän kautta ovat opetelleet tai opettelevat ohjaamaan, käyden mahdollisesti erilaisia teatterialan kursseja, joita nykyään on paljon.

Kutsun harrastajateatterissa tapahtuvaa, useimmiten tekstilähtöistä ohjaajan työtä taiteelliseksi työksi. Sanapari on peräisin entisen Stadian (nyk Metropolia) tavasta jakaa sitä työkenttää, jolla teatteri-ilmaisun ohjaajien on mahdollista työskennellä. Tämä ei tarkoita sitä, että harrastajien ohjaaja olisi taiteilija tai että esitys sinänsä olisi vielä taidetta. Valmistunut teatteri-ilmaisun ohjaajakaan ei ole taiteilija, vaikka tämä ammatti onkin lähellä taiteilijan työtä. Harrastajanäyttelijöille en myöskään antaisi taiteilija – nimikettä kuin harvoissa tapauksissa. Taiteesta täytyy selviytyä ihan erikseen. Jos mitä hyvänsä kutsutaan taiteeksi, taiteen arvo laskee ja koko asia vesittyy. Näyttelemisen harrastajana tai harrastajien ohjaaminen on kuitenkin ihan yhtä arvokasta.

”Näyttelijäntyön materiaaliksi kelpaa vain koko näyttelijä, hän itse, kulloisellakin hetkellä. Näyttelijäksi voi ryhtyä vain, jos kykenee kuvittelukyvyyn varaan rakentuviin ajatuksiin, tekoihin ja vilpittömiin tunteisiin. Se on kaikille ihmisille mahdollista, se on opittavissa mutta toisille se luontuu helpommin kuin toisille. Se on lahjakkuutta” (Raija-Sinikka Rantala.1988, s 244)

Se on kaikille mahdollista, se on opittavissa. Harrastajien kanssa on täysin mahdollista tehdä täysiverisiä teatteriesityksiä silloin jos näyttelijät ovat oivaltaneet että heidän ei tarvitse mennä itsensä ulkopuolelle. Viime kädessä voi riittää se, että näyttelijä on oma itsensä. Jokaisella on oma itsensä. Harrastajateatteri- nimikkeen alle mahtuu toki kaikenlaista, mutta suomalainen voimissaan olevan toiminnan puitteissa saatetaan tehdä yllättävän korkeatasoista teatteria. Se, minkä parissa tuottaja toimii, ei ole pelkästään kansalaisten harrastustoimintaa. Tämä tietysti vaikuttaa myös tuottajan työn sisältöön. Harrastajateatteri on ikuinen mahdollisuus.

3.8 Harrastajateattereiden rahoitus

Mietittäessä mallia, jossa asiaan perehtynyt ohjaaja myös tuottaa saaden siitä myös korvauksen, on myös mietittävä sitä, onko harrastajateatterin kentällä varaa tästä maksaa jos ohjaaja pyytää tuottajan työstään kiinteätä tuntipalkkaa. Jonkinlaista suuntaa antaa Teatterin tiedotuskeskuksen julkaisema Harrastajateatteritilastot 2008. Suomessa on yli 600 harrastajateatteria. (Hytti

2005, s. 17) Tilasto esityskerroista ja katsojamääristä pitää sisällään suomenkieliseltä puolelta 380 teatteria ja ruotsinkieliseltä puolelta 57 teatteria.

Esityskertoja kertyi suomenkielisissä harrastajateattereissa yhteensä 7381, tehtyjen esitysten määrän ollessa 863 Näissä kävi yhteensä 766808 katsojaa. Vastaavat luvut ruotsinkieisellä puolella olivat esityskertojen ollessa 611, katsojien määrän 100288 ja esitysten määrän 63. Yhteensä vuonna 2008 437:ssä harrastajateatterissa esitettiin 926:tta näytelmää ja katsojia kävi 867096. Yhden teatterin yhden näytelmän esityspannaa kohden väkeä kävi näin ollen keskimäärin 936. (Harrastajateatteritilastot 2008)

Jos lasketaan, että lipun hinta harrastajateatterissa on noin kymppi, pääsylipputulot ovat keskimäärin 9360 e esityspannalla. Rahaa siis liikkuu jonkin verran, teattereiden saadessa pääsylipputulojen lisäksi avustuksia kotikunnaltaan. Myös harrastajateatterien liitot sekä KSL, TSL ja Kansalaisfoorumi voivat osallistua tuotantokustannuksiin. Teattereiden kulut voivat vaihdella huomattavasti. Jollain teatterilla voi olla tila kaupungin puolesta käytössä ilmaiseksi, toinen maksaa vuokraa ympäri vuoden, joku ryhmä voi harjoitella ilmaiseksi esimerkiksi nuorisotoimen tiloissa mutta joutuu maksamaan esitystilasta jne. Näytelmän esitysoikeus on yleensä 12 % pääsylippituloista.

3.9 Aina pitää tehdä hyvä esitys

Pohdittaessa mitä hyvänsä tuotannon teon tapoja, reunaehdoksi muodostuu se, että itse esityksen tekeminen ei saa vaarantua. Jos ohjaajan toimiminen myös tuottajana johtaa siihen, että hän on ylityöllistetty ja esityksen täysipainoinen harjoittelu eli se itse asia jota ollaan tekemässä voi kärsiä siitä, on mietittävä muita tekotapoja tai keinoja helpottaa ohjaaja-tuottajan taakkaa. Ohjaajan toimimiselle myös tuottajana eivät kelpaa teatterin ulkopuoliset perustelut, esimerkiksi ohjaajan parempi työllistyminen.

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Haastattelut tehtiin teemahaastatteluna. Haastattelin muutamaa kannuksensa jo saaneita harrastajien ohjaajaa, jotka ovat sekä tuottaneet että ohjanneet yhtä aikaa. Toimintaa suuntasi Jalle Niemelältä saamani vapaan keskustelun muotoinen esityönä tehty haastattelu, sekä teatterin tuottamisesta kirjoitettu materiaali.

4.1 Haastateltavat

Esihaastattelun sain Jalle Niemelältä. Myös muut haastateltavat ovat koulutuksiansa ja kokemuksensa vuoksi erittäin päteviä ja oikeita vastaamaan esittämiini kysymyksiin. Harri Helminen ja Ari Wirta ovat tehneet tuottamista ohjaajantyönsä ohessa ilman palkkaa ja Kati Sirenille tuottaminen kuuluu työn kuvaan hänen nykyisessä työssään Valkeakosken kaupunginteatterin johtajana. Heidän näkemyksensä ja kokemuksensa ovat keskeisimpien ja tärkeimpien asioiden osalta samanlaisia. Haastatteluja lukiessa ja tulkitessa voi kuitenkin olla hyvä ottaa huomioon heidän näkökulmiensa pieni erilaisuus.

Jalle Niemelä

Jalle Niemelä on 49-vuotias helsinkiläinen tuottaja-ohjaaja. Hänellä on takanaan noin kolmekymmentä ohjausta harrastaja- ja ammattiteattereissa. Hän on myös kulttuurialan yrittäjä ja hän on opettanut kulttuurituotantoa Metropoliasissa.

.

Harri Helminen

Harri Helminen on 49-vuotias tamperelainen ensimmäisiä AMK-tasoisien teatteri-ilmaisun ohjaajan tutkinnon suorittaneita teatteri-ilmaisun ohjaajia.

Erilaisia teatteriopintoja hänelle on kertynyt noin kymmenen vuotta. Lähes kahdenkymmenen vuoden free-lance – uraan kuuluu etupäässä taiteellisia töitä harrastajien parissa sekä lasten teatteri-ilmaisun ohjausta.

Ari ”Pätkä” Wirta

Ari Wirta on 49-vuotias Salolainen teatteri- ja mediatyöntekijä. Hän on tehnyt 47 ohjausta harrastajateattereissa, tehnyt kuunnelma-, televisio- ja juontokeikkoja, stand up ja laulukeikkoja sekä dubbauksia. Hänellä on yli 30 v kokemus esittävien taiteiden parista.

Kati Siren

Kati Siren on 39-vuotias teatteri-ilmaisun ohjaaja. Hän valmistui ammattiin ensin opistotasoisesta koulutuksesta ja täydensi myöhemmin tutkintonsa AMK-tasoiseksi. Tällä hetkellä hän toimii Valkeakosken kaupunginteatterissa johtajana. Teatteri on ammattijohtoinen harrastajateatteri.

4.2 Kysymykset

Haastattelut tehtiin puhelinhaastatteluina. Jokaiselle esitettiin samat kysymykset, kysymysten sanamuotojen hiukan verran vaihdellessa haastattelutilanteen mukaan. Asiaa helpotti se, että konteksti on sama niin haastateltaville, haastattelijalle ja toivotulle lukijalle, eli harrastajateatteri. Alue on tuttu kaikille, ja se toivoakseni on vähentänyt myös väärinkäsitysten mahdollisuutta. Olen pyrkinyt yksinkertaisiin ja konkreettisiin kysymyksiin, toivoen näin kykeneväni kartoittamaan sitä maaperää, jolla harrastajateattereiden ohjaajat toimivat silloin kun he tekevät myös tuotannon. Tuottaminen voi pitää sisällään takstilähtöisesti tekevissä perusharrastajateatterissakin jonkin verran eri asioita.

Tuottajan työ

1. Mitä tuottajan töitä työnkuvaasiin on kuulunut silloin kun olet tehnyt näitä töitä samanaikaisesti?
2. Kuinka paljon enemmän työtunteja joudut käyttämään silloin jos teet myös tuotannon suhteessa siihen että tekisit vai ohjauksen?
3. Kuinka paljon pidemmäksi ajaksi sitoudut projektiin jos teet myös tuotannon?

Taiteellinen työ

1. Mitä ristiriitoja voi syntyä siitä, että kaksi eriluonteista työtä yhdistetään?
2. Voiko töiden yhdistäminen vaikuttaa taiteelliseen lopputulokseen? Miten?

Ohjaajan ja tuottajan työn kosketuspinnat

1. Miten ja missä kohtaa työt risteytyvät? Mahdolliset synergiaedut?
2. Muotoutuuko töiden yhdistämisen myötä joitain tiettyjä tekotapoja? Minkälaisia?

Työryhmä

1. Mitä merkitystä työryhmän kannalta on sillä, että tuottaja ja ohjaaja ovat sama henkilö verrattuna siihen että tuottaja on eri henkilö tai siihen että tuottamisen tekee työryhmä?

SWOT

1. Miten olet kokenut ohjaaja-tuottaja – kaksoisroolin Vahvuudet, uhat, heikkoudet, mahdollisuudet?

Sekalaiset

1. Voisiko ohjaaja-tuottajalla olla kysyntää työmarkkinoilla?
2. Mitä koulutustarpeita asian tiimoilta voisi olla?
3. Mitä hyviä puolia tällaisessa töiden yhdistämisessä on sen lisäksi mitä on tullut esiin?
4. Mitä huonoja puolia tällaisessa töiden yhdistämisessä on sen lisäksi mitä on tullut esiin?

5. HAASTATTELUJEN PURKU

5.1 Tuottajan työ

1. Mitä tuottajan töitä on työnkuvaasi kuulunut silloin jos olet tehnyt näitä töitä samanaikaisesti?

Sekä Harri Helminen että Kati Siren kertovat tuottamisen olevan mukana alusta saakka heidän työssään. Kun työtä aletaan suunnitella, mietitään myös sitä, mitä ovat potentiaaliset kohderyhmät joille esitystä markkinoidaan, ketä esitys palvelee ja miksi tällainen esitys yleensä tehdään. Siitä lähtee myös markkinoinnin strategia ja mahdollisten yrityskontaktien miettiminen. Harri kertoo että jo silloin kun hän tarjoaa itseänsä töihin, hän on miettinyt valmiiksi rahoittamisen mahdollisuuksia siksi että teatterilla olisi paremmat mahdollisuudet maksaa ohjaajan palkka. Kaiken kaikkiaan haastateltaville on kuulunut tilanteesta riippuen monipuolisesti kaikki varsinkin esityksen sisältöön liittyvä tuottaminen.

Harri kertoo myös huomanneensa että harrastajateaterissa ihmiset usein esiintyvät pätevämpinä kuin ovatkaan ja että koko tuottamisen ammattitaito pitäisi tuoda mukanaan kaikilta osa-alueilta.

2. Kuinka paljon enemmän työtunteja joudut käyttämään silloin jos teet myös tuotannon?

Käytettyjen työtuntien määrä oli kaikissa tapauksissa karkeasti puolet enemmän verrattuna siihen että ohjaaja olisi tehnyt vain ohjauksen. Pieni ero löytyy Katin tapauksessa kaupungin organisaatiossa. Samalla hän kertoo myös muuta merkityksellistä:

Kati: Ihan mielettömön vaikee määrittää koska..et mä en osaa edes sanoa kuinka paljon enemmän silloin koska musta tuntuu että sitten taas jos meillä on vieraileva ohjaaja niin se on ihan yhtä suuri työ. Melkeinpä isompi työ silloin.. Koska silloin kun mä olen sisällöllisesti kiinni siinä produktiossa eli mä olen itse ohjaaja niin mun on paljon helpompi tuottaa niitä sisältöjä kaikkeen mahdolliseen, markkinoinnilliseen, tuotannolliseen koneistoon koska mä ite tunnen sen materiaalini. Ja sitten taas silloin jos joku muu tekee sen sisällön mulla on hirvittävä työ etsiä se tieto sieltä, niiltä ihmisiltä. Mutta jos mä vastaan siihen joka mä oletan et sua kiinnostaa niin että mikä määrä siitä työstä on niinkuin ohjausta ja mikä määrä tällaista niinkuin hallinnollista, tuotannollista niin..mä sanoisin et kuuskymmentä prosenttia on sitä taiteellista työtä ja neljä prosenttia..tää on nyt tosi villi heitto mut neljä prosenttia on sitä koko kakkua.” (KS)

Harri Helminen ottaa tässä yhteydessä puheeksi myös rahan ja sen, mitä kaikkea loppujen lopuksi pitäisi osata. Pitäisi tietää ja osata todella paljon. Tuotannollisiin töihin kuluu valtavasti aikaa ja energiaa, silti palkka tulee yleensä vain ohjaajantyöstä.

3. Kuinka paljon pidemmäksi ajaksi sitoudut projektiin jos teet myös tuotannon ?

Ohjaajan kyetessä jonkin verran vaikuttamaan työn kuvaansa, Ari Wirran työt ovat useimmissa tapauksissa muotoutuneet niin, että hän on kiinni projektissa

harjoitusjakson alusta viimeiseen esitykseen asti. Toiminta-avustukset on yleensä haettu jo hänen astuessaan kuvaan. Hän kuitenkin tavallisesti ottaa selvää, pitääkö hänen hakea kaupungin, läänin ym avustuksia. Ja tämä voi alkaa jo aiemmin.

Kati Sirenin tapauksessa kaupunginteatterin koneistossa käynnistäminen tapahtuu hyvissä ajoin. Tuotantoja pyritään suunnittelemaan puolitoista-kaksi vuotta aikaisemmin. Suunnitelmat alkavat konkretisoitua viimeistään kahdeksan kuukautta ennen ensi-iltaa.

Vastauksen poukkoillessa Harri Helminen kertoo myös jotain työn luonteesta. Tuotantoon uhrattu työ ei tule välttämättä esille. Harrastajat ovat ykeensä vaan kinnostuneita siitä, minkä ajan he itse joutuvat olemaan kiinni harjoituksissa ja esityksissä. Työaikaan ei lasketa sitäkään kun ohjaaja alkaa suunnitella miten möisi keikan yhteisölle.

”Kyllähän voidaan niin sanottujen fiksujen ihmisten kanssa puhua että tää vaatii sitä ja tää vaatii tätä, mutta eihän sitä missään työajassa lasketa. Siitä ajatellaan niinuin akustiikasta, se on niinkuin siellä. Se on olemassa. Täytyy se jostain ottaa se aika sitte.” (HH)

Esitysjakson alkaessa ohjaaja yleensä siirtyy sivuun, lukuunottamatta mahdollisia esitysten valvomisia. Hänen on kuitenkin hyvä olla valmiudessa mahdollisia katastrofitilanteita varten Ohjaajan myös tuottaessa töitä voi olla enemmän myös tämän jakson aikana.

5.2 Taiteellinen työ

1. Mitä ristiriitoja voi syntyä siitä että kaksi eriluonteista työtä yhdistetään.?

Pohdittaessa töiden yhdistämistä tämä kysymys on hyvin keskeinen. Suurimmat ongelmat ovat tällä alueella. Kummatkin työt saattavat olla raskaita ja ovat aikaavieviä. Töitä pidetään erilaisina ja vaikeasti yhdistettävänä. Myös Jalle

Niemelä totesi tekemässäni esihaastattelussa yhdistelmän olevan jakomielinen.

Kati Siren kertoi ymmärtävänsä kysymyksen oikein hyvin. Hän kertoi tämän työtavan aiheuttavan aika ajoin suunnatonta uupumusta sen vuoksi että täytyy ajatella kahdella toisistaan poikkeavilla tavoilla. Kun hän on toimistossaan yläkerrassa, hänen täytyy ajatella kuin tuottaja, ja kun hän laskeutuu rappuset alakertaan tekemään taiteellista työtä, hänen täytyy ajatella kuin ohjaaja. Hän kuvaa töiden vaativan erilaisia "älynystyröitä". Kysymys on myös aikakysymys. Työt vaatisivat väliinsä "ilmatilan" Roolit ovat hyvin erilaiset. Siitä huolimatta hän pitää tuottamista kiinnostavana ja olennaisena organisaationa osana teatteria, teatteri-ilmaisun ohjaajan ja teatteriohjaajan työtä.

Ari Wirta ottaa esiin sen, että ohjaaja-tuottajan pitää ajatella useita asioita samanaikaisesti. Ohjatessa on mietittävä käytännön asioita eri tavalla kuin silloin jos tekee vain ohjauksen.

Harri Helminen puhuu siitä, että tilannehan on sikäli ihanteellinen, että ohjaajan myös tuottaessa tuottaja ja ohjaaja todella tekevät työtä yhdessä ja visioivat sitä. Tässä tapauksessa todella on niin. Tuottaminen ohjaamisen ohella on vain realiteetti eikä sinänsä tuota hänelle ristiriitoja. Ikävän tuottajan kanssa on ikävämpi tehdä töitä.

2. Voiko töiden yhdistäminen vaikuttaa taiteelliseen lopputulokseen?

Harri Helminen kertoo taiteellisen lopputuloksen voivan vaarantua jos kiireisessä aikataulussa yksi ihminen tekee kahden ihmisen työt. Energia ja paukut on otettava jostain. Pahimmassa tapauksessa se voi olla pois sekä ohjaamisesta että tuottamisesta. Isommassa jutussa ohjaajan olisi saatava tehdä vain ohjaajan työ. Perustuote eli tehtävä näytelmä on ohjaajan vastuulla eikä tarvita enää mitään lisää.

Kati Siren ottaa puheeksi ajankäytön ja organisoinnin tärkeyden. Täytyy olla

erittäin hyvä organisointi, käytännön tuntuma tuotantoon sekä ajan hallinta jotta asiat eivät häiritse toisiaan. Tämän vuoksi hän pyrkii suunnittelemaan mahdollisimman aikaisessa vaiheessa tulevia produktioita. Näin jää riittävästi aikaa kaikkeen joka on tavallaan ristiriidassa taiteellisen työn kanssa.

Ari ajattelee erillisen tuottajan mukana olon niin, että silloin on käytössä enemmän rahaa ja että ohjaajan tekemä tuottaminen merkitsee sitä että käytössä on vähemmän rahaa ylöspanoon.

5.3 Ojaajan ja tuottajan töiden kosketuspinnat

1. Miten ja missä kohtaa työt risteytyvät? Mahdolliset synergiaedut?

Katin vastauksessa tulee esiin myös Jalle Niemelän esihaastattelussa puheeksi ottama selkeä etu. Kun tuntee substanssin, on helppo lähestyä mahdollisia asiakasryhmiä. Kati viittaa myös aikaisemmin puheena olleeseen alkusuunnitteluun.

Ari ottaa myös puheeksi suunnittelun alkuvaiheen. Hän korostaa myös tuottajan töitä tekevän ihmisen vastuuta seurata harjoituksia viikottain tietääkseen mihin suuntaan näytelmä on kehittymässä.

Myös Harri mainitsee alkusuunnittelun. Hän ajattelee tuottajan työn tässä kaupallisena työnä. Tuottaja tietää tuotteen minimi- ja maksimihinnan ja tietää oman ympäristönsä sen suhteen kelle sitä ollaan myymässä ja minkälaisella panoksella kannattaa alkaa tuottamaan. Ohjaaja tietää oman ajatuksensa esityksestä, kelle se on suunnattu, mikä on tyyli ja ym. Tässä kohtauspisteessä ohjaajan ja tuottajan pitäisi pystyä kohtaamaan ja keskustelemaan ja löytää yhteispeli ja tuoda mukaan oma tietotaitonsa. Ohjaaja voi olla vierailija joka tulee toiselta paikkakunnalta, hänellä ei ole kenttätietoa nimenomaiselta paikkakunnalta. Tuottajalla ei ole tietoa ohjaajan ajattelusta.

2. Muotoutuuko töiden yhdistämisen myötä joitain tietyjä tekotapoja? Minkälaisia?

Harri Helmisen vastauksesta ilmenee että kun on paljon ohjannut ja tuottanut yhtä aikaa, ei välttämättä enää olekaan kyse jyrkästi kahdesta eri asiasta. Työt ovat nivoutuneet yhteen sillä tavalla, ettei hän näin äkkiä pysty erittelemään asiaa ja vastaamaan tähän kysymykseen.

Kati Siren pystyi sanallistamaan kokemuksensa hyvin. Tuottaessa muodostuu rutiineja sen suhteen, milloin tietyt toimenpiteet ovat välttämättömiä ja miten ne tehdään. Esimerkiksi missä vaiheessa on hyvä lähestyä esitteellä tiettyjä asiakasryhmiä, mikä asiakasryhmä on sellainen jota kannattaa lähestyä jollain muulla tavalla, esimerkiksi miettimällä tulisivatko he katsomaan teatterin avoimia harjoituksia. Myös apurahojen hakemisen suhteen muodostuu rutiineja ja osaamista sen suhteen, miten ja milloin eri apurahan antajia lähestytään.

5.4 Työryhmä

1. Mitä merkitystä työryhmän kannalta on sillä että tuottaja ja ohjaaja ovat sama henkilö verrattuna siihen että tuottaja on eri henkilö tai tuotannon tekee työryhmä?

Harri Helminen kertoi ohjaaja-tuottaja – työtavan voivan aiheuttaa stressiä joka heijastuu työryhmään ohjaajan kireytenä. Tuotannollinen ajattelu yhdistettynä ohjaamiseen voi aiheuttaa ”putkiaivoisuutta” jolloin työn näkee prosessina a:stä ö:hön eikä ohjaaja ole välttämättä kovin altis erilaisille vaihtoehdoille. Jos ohjaajan ei tarvitse kantaa tuotannollista vastuuta, hän on enemmän läsnä ohjaustyössä. Hänen mukaansa työryhmätuotanto voi olla hyvä malli siksi että se voi edesauttaa teatterillisen työn osuutta samasta syystä. Tämä riippuu myös kulloisestakin työryhmästä ja siitä osaamisesta mitä heillä todellisuudessa on. Työryhmätuotanto voi myös tuoda mukanaan sellaisia ristiriitoja jotka heijastuvat lavalle.

Kati Siren on sitä mieltä, että sen kaltaisessa harrastajateatterikoneistossa jossa hän työskentelee, on tärkeitä että tuotanto tehdään 97-prosenttisesti muuten kuin työryhmän toimesta. Ihmiset tulevat päivätyönsä jälkeen purkamaan paroutumiaan ja kunnianhimoaan teatterille ja sitä on kunnioitettava. Hän ei kuitenkaan näe huonona sitä, että työryhmä sisäistää oman potentiaalinsa tuotantotyössä välittäen informaatiota tehtävästä esityksestä tuntemilleen ihmisille. Nykyinen sosiaalinen media on tässä tärkeässä asemassa. Se on positiivista myös ryhmälle itselleen. Vastuu pitää kuitenkin olla muualla ja silloin on hänen mielestään sama, onko se erillisellä tuottajalla vai tekeekö ohjaaja myös tuotannon. Toisaalta, jos myös tuottamisesta vastaaminen aiheuttaa sen, että ohjaaja on liian rasitettu, ei silloinkaan olla minkään järjellisen kanssa tekemisissä ja silloin voi miettiä asian purkamista vaikka sitten sinne työryhmän suuntaan ja jakaa tehtäviä.

5.5 Swot

1. Miten olet kokenut ohjaaja-tuottaja – kaksoisroolin?

Tässä tulivat esiin paljolti samat asiat kuin aikaisemmissakin kysymyksissä. Kerättynä omiin lokeroihinsa asia näyttää tältä:

<p>VAHVUUDET</p> <ul style="list-style-type: none"> – tietää resurssit – kaikki tieto – tuottaja aina läsnä – on kokonaisuuden sisällä 	<p>HEIKKOUEDET</p> <ul style="list-style-type: none"> – kaikkea ei voi hallita – ohjaaja ei vahvimmalta alueellaan
---	---

MAHDOLLISUUDET	UHAT
<ul style="list-style-type: none"> – hallitsee kokonaisuutta – keskittäminen, työtä hyvä viedä eteenpäin 	<ul style="list-style-type: none"> – väsyminen – fokus harhailee – loppuunpalaminen – syö voimavaroja ohjaukselta

5.6 Sekalaiset

1. Voisiko ohjaaja-tuottajilla olla kysyntää työmarkkinoilla?

Kati Siren on entisen, ja osittaisen nykyisenkin kulttuuriyrittäjänsä kautta joutunut pohtimaan näitä asioita. Nykyisessä työelämässä mennään sitä kohti, että palkansaajat ovat tavallaan yrittäjiä. On oltava hereillä ja käsittää että ammatin kuvat eivät välttämättä ole niin rajattuja vaan että esimerkiksi teatterin puolella on ehdottoman hyvä että teatteri-ilmaisun ohjaajilla on ymmärrystä vähintäänkin markkinoinnista, ja miksei myös tuottamisesta muutenkin. Teatteri-ilmaisun ohjaaja on myös sellainen ammattinkuva, johon on vain vähän valmiiksi töitä. Töitä pitää luoda itse ja silloin ollaan jo tekemisissä tuottamisen kanssa. Yrittäjyyden ajatusmalli on osa ammatti-identiteettiä.

Tässä Harri mietti asiaa omalta pohjaltaan ihmisenä joka on tehnyt tuottamista osana ohjaajantyötään ja piti pakettia helposti markkinoitavana koska siinä on ”kaksi yhden hinnalla”.

Ari Wirta kertoi lyhyesti, että hänen kohdalleen ei ole tullut asioita jotka viittaisivat mihinkään suuntaan asian suhteen.

2. Mitä koulutustarpeilta asian tiimoilta voi olla?

Kati Siren kertoi iät ja ajat puhuneensa siitä, että valmistumassa olevia pitää kouluttaa yrittäjyyteen sen ollessa ilmiselvästi ammattikuvaan liittyvä asia. Ari Wirta taas manifestoi tässä erillisen tuottajan mallia.

Harri Helminen on sitä mieltä, että koska kuitenkin harvemmillä ohjaajilla on lähtökohtaisesti olemassa tuottajan ajattelutapaa valmiina, taiteellisilla vahvuuksilla varustettuja ihmisiä pitäisi kouluttaa tähän. Asioita lähestytään taiteen kautta.

3. Mitä hyviä puolia tällaisessa töiden yhdistämisessä on sen lisäksi mitä on tullut esiin?

Harri Helminen vertasi tilannetta siihen että tuottaja olisi palkattu erikseen ja toteaa, että esimerkiksi matkakorvaukset ovat pienempiä. Ja tuottaja on aina paikalla, joka ikisessä harjoituksessa.

Myös Ari Wirta oli sitä mieltä, että mallin hyvä puoli on se, että tuottaja on aina paikalla. Toisena hyvänä asiana hän mainitsi kokonaisuuden hallinnan.

Kati Siren kertoi tällaisen työtavan tuovan hyvän sävähäksen omaan ohjaajan työskentelemiseensä sitä kautta että yhteistyötahoja etsiessä joutuu olemaan tekemisissä eri sektoreiden kanssa, sekä yrittäjien että kuntasektorin unohtamatta kolmatta sektoria. Näin "pysyy hereillä" paremmin sen suhteen, mitä yhteiskunnassa tapahtuu. Tämä liittyy siihen, että hän on sisäistänyt kaksoisidentiteetin.

4. Mitä huonoja puolia tällaisessa töiden yhdistämisessä on sen lisäksi mitä on tullut esiin?

Kati Siren ottaa esiin tuottajien työllistymisen. Hän pitää hyvänä, jos yhdistyksellä, yhteisöllä tai organisaatiolla jonka kanssa esitystä tehdään, on varaa palkata erillinen tuottaja. Koulutettuja tuottajiaakin on kentällä paljon. Olisi hyvä, jos eri osaamisalueiden ihmiset pääsisivät tekemään töitä keskenään. Ohjaaja-tuottaja – malli ei voi olla itsetarkoitus ja on enemmän taloudellisten reunaehtojen aikaansaama luomus.

Ari tähdensi lyhytsanaiseen tyyliinsä sitä että se vie aikaa ohjaajantyöltä. Myös rahan haalinta voi olla pahimmillaan sitä että joutuu soittelemaan suuren määrän puheluita jotka eivät johda mihinkään.

Harri Helminen otti esiin sen, että yksi ihminen ei voi tehdä kuin yhden työn kerrallaan. Harjoitustilanne voi muuttua tukkoiseksi ja tuskaiseksi kun kysytään kysymyksiä jotka liittyvät tuotantoon. Tämä hidastaa prosessia.

6. TUTKIMUKSEN TULOKSET

Haastatteluja lukiessa nousee esiin joitakin selkeitä teemoja jotka toistuvat eri paikoissa. Näistä tärkeimmät ovat työn raskaus ja se, että ohjaaja-tuottaja – mallin selkeä etu on se, että koko paketti on ”yhdessä päässä”.

6.1 Työn raskaus

Jo pelkkä ohjaaminen voi olla hyvin raskasta, miksi siihen vielä sotketaan tuottaminen mukaan? Ohjatessa voi tulla eteen mitä vaan vastuksia joiden läpi pitää mennä. Näyttelijät voivat olla hankalia heidän kai nähdessään ohjaajassa isänsä tai äitinsä, kärsityt vääryydet täytyy oikaista. Pelko epäonnistumisesta voi pakottaa ohjaajan keräämään kaiken keskittymiskykynsä. Ei tarvita enää lisää huolia.

Tämä nousi esiin keskeisenä ongelmana myös haastatteluissa. Ohjaaja voi olla työtilanteessa vieläkin enemmän stressattuna kuin hän olisi jos hän tekisi pelkän ohjauksen. Hän ei kykene välttämättä ottamaan vastaan ideoita. Harjoitukset eivät välttämättä suju ohjaajan joutuessa vastaamaan myös muista asioista. Harjoitustilanteenhan pitäisi olla sitä että keksitään vapaasti ja annetaan ideoiden lennellä. Ohjaajan kireys voi vaikuttaa myös koko tekemisen ilmapiiriinkin muutenkin

Kahdet täysin erilaisen roolin yhdistäminen voi olla skitsofreenisuudessaan uuvuttavaa, ja pahimmassa tapauksessa siitä kärsii sekä ohjaus että tuotanto. Yhdistäminen vaatii hyvää organisointia ja ajan hallintaa sekä vahvaa tuntumaa tuotantotyöhön. Kati Siren kertoi osuvasti yhdistämisen vaativan ”ilmatilan” töiden välille.

Vastuun tuottamisesta ajateltiin myös syövän aikaa ohjaukselta. Markkinointistrategioiden miettiminen saattaa viedä voimia ohjaukselta.

6.2 Kokonaisuuden hallinta. ”Yhdessä päässä”

Haastateltavat pitivät yksimielisesti ohjaaja-tuottaja – mallin vahvuutena sitä, että tällöin kaikki on ”yhdessä päässä”. Ihanteellisin tilanne on se, että tuottaja ja ohjaaja visioivat ja tekevät esitystä. Tässä mallissa on näin automaattisesti ja joka tapauksessa. Keskittämisen kautta on hyvä viedä projektia eteenpäin. Ohjaaja-tuottaja hallitsee koko kokonaisuutta.

Tekemässäni esihaastattelussa Jalle Niemelä piti töiden yhdistämisen etuna sitä, että ohjaaja tuntee parhaiten kyseessä olevan näytelmän ja ajatuksensa siitä ja kykenee sitä kautta esittämään työtä hakiessaan teatterille vahvoja argumentteja näytelmän puolesta. Hän kykenee parhaiten löytämään oikeita yhteistyökumppaneita tuntien mm. näytelmän arvomaailman. Tiedotuksen ja markkinoinnin välittämä kuva on suoraan ohjaajalta. Sisällöllistä materiaalia on helppo tuottaa ja se kuvaa parhaimmalla mahdollisella tavalla esitystä. Esitystä joudutaan markkinoimaan ja siitä on tiedotettava jo ennen kuin esitys on valmis.

Ohjaajan asiantuntemus auttaa kuitenkin tässä huomattavasti. Ohjaaja tuntee materiaalinsa, mukaan lukien näyttelijät jotka viime kädessä tekevät esityksen. Tuottaja on myös läsnä kaikissa harjoituksissa

6.3 Erillisen tuottajan kunnioittaminen

Haastattelujen rönsyillä tuli myös eri tavoin esiin se, että erillisen tuottajan olemassaoloa pidetään erittäin hyvänä asiana tämän tekotavan vapauttaessa ohjaajan kokonaan ohjaajantyöhön.

Erillinen tuottaja saattaa tuoda mukanaan mahdollisuuden parempiin puvustuksiin ja lavastuksiin ja siihen että ohjaaja voi toteuttaa paremmin omaa visiotaan tätä kautta. Ohjaaja-tuottaja – malli sopii joillekin huonosti. Tuottajasta on monilla myös huonoja kokemuksia. Tällainen tuottaja ei ole läsnä eikä ole osana joukkuetta. On suuri apu, jos ohjaajalla on joku joka jakaa hänen kanssaan vastuuta. Ohjaamisen ollessa yksinäistä työtä, tuottaja voi myös hiukan helpottaa tätä. Isommissa produktioissa ei ole hyvä rasittaa ohjaajaa tuotannollisilla asioilla ollenkaan. Erillinen tuottaja voi antaa ohjaajalle mahdollisuuden herätellä luovuuttaan paremmin kuin silloin jos ohjaaja vastaa myös tuotannosta ja antaa ohjaajalle työrauhan. Koska tuottajia on jo koulutettu, olisi hyvä jos ohjaajat ja tuottajat pääsisivät tekemään yhdessä töitä. Yhden ihmisen ei tarvitse osata kaikkea. Hyvä tuottaja auttaa selviytymään välttämättömästä. Tuottajaa kaivataan, ja nimenomaan sellaista joka toimii samaan suuntaan muun työryhmän kanssa.

6.4 Aika ja sen käyttö

Se aikaväli johon ohjaajan myös tuottaessa on sitouduttava, on todennäköisesti pidempi kuin silloin jos hän tekee vain ohjauksen. Esitysjakson alettua hän voi olla enemmän kiinni produktiossa verrattuna siihen että hän vain ohjaisi. Tämäkin voi tietysti riippua myös siitä, miten ohjaaja-tuottaja itse työnsä järjestää.

Tuottaminen voi viedä sellaista aikaa, jona hän voisi kotona suunnitella esitystä. Keskittyminen ohjaamiseen voi vaarantua kaiken kaikkiaan. Harrastajateatterissa ohjaavalla ihmisellä on kuitenkin yksi suuri etu puolellaan: Hän voi itse vaikuttaa paljon omiin aikatauluihinsa ja siihen, miten hän työt järjestää. Hän pystyy organisoimaan ja vaikuttamaan ajankäyttöön.

Varmasti jokainen ohjaaja haluaisi keskittyä vain ohjaamiseen. Harrastajateatterissa vaan ei voi harjoitella kovin montaa kertaa viikossa ja palkan olisi oltava näiltä tunneilta melkoisen hyvä, tai hänen on alistuttava reilusti alle köyhyysrajan alle jäävään elämiseen elääkseen pelkällä ohjaamisella. On tehtävä muitakin töitä tänä aikana, ja tällöin pelkästään ohjaamiseen keskittyminen vaarantuu joka tapauksessa..

Tässä ei ole kyse jyrkästi kahden eri asian tekemisestä. Kummassakin työssä rakennetaan samaa esitystä. Se, että työt ovat eri luonteisia, on tässä merkitsevämpää. Pientäkin esitystä harjoitellessa se informaation määrä joka ohjaajan on kyettävä ottamaan vastaan ja hallittava, voi olla suuri.. Vastaaminen tuottamisesta voi tehdä harjoitustilanteesta vaikean. Ohjaaja-tuottajan olisi kyettävä organisoimaan työnsä niin, että harjoitustilanne ei häiriidy. Tietyllä tapaa voi katsoa myös näyttelijöiden oikeudeksi sen, että harjoitustilanteessa vain harjoitellaan näytelmää.

6.5 Onnistumisen reunaehdoja

Ohjaaja-tuottaja – mallissa esityksen onnistumisen reunaehdoiksi nousivat etenkin ajan käyttöön ja aikatauluihin liittyvät asiat. Kireässä aikataulussa tehdessä töiden yhdistäminen on välttämättä aina jostain pois. Kovin ison esityksen tekeminen tällä periaatteella on myös hankalaa ilman että itse esitys tästä kärsii. Ohjaamiselle on myös raivattava oma tilansa, jotta säilyy mahdollisuus siihen että harjoitukset ovat kaikille luova tapahtuma.

6.6 Pysyy paremmin hereillä

Kati Siren mainitsi ohjaaja-tuottaja – mallin yhtenä hyvänä puolena omalta kohdaltaan sen, että silloin pysyy paremmin hereillä sen suhteen, mitä ympärillä tapahtuu. Jatkuva kontaktointi eri yhteistyötahojen kanssa pitää paremmin tietoisena jopa sellaisista asioista kuin rahan liikkeet.

Kaisa Korhonen pitää yhtenä kolmasosana omasta työstään tajuua ajassa olevasta ja historian tajuua. Ohjaaja-tuottaja – malli voi näinollen tukea myös ohjaajuutta. Teatteri pitää peiliä yhteiskunnalle. Hotinen ajattelee tuottamisen auttavan luomaan kokonaiskuvaa siitä, minkälaiseen kontekstiin tehtävä esitys sijoittuu.

6.7 Itseisarvo

Haastatteluissa käy useamman kerran ilmi, että ohjaaja-tuottaja on suorassa kontaktissa ympäristöönsä. Erillinen tuottaja on produktion ja katsojan ”välissä”. Tuottajalla on tuottajan päämäärät ja ohjaajalla ohjaajan tavoitteet. Hotisen esittämät ajatukset teatteriesityksen arvosta itsessään ja rehellinen ja oikea julkinen kuva esityksestä toteutuvat ohjaaja-tuottaja – mallissa helposti ja itsestään jos ohjaaja näin vain haluaa. Toki ohjaaja-tuottajankin on halutessaan helppo - ehkä vielä helpompi kuin erillisen tuottajan – lähteä mukaan valkoisten valheiden, paskanpuhumisen ja liioittelun moraaliin hänen hallitessaan parhaiten sen materiaalin, josta ihmiset yritetään saada kiinnostuneiksi.

Harrastajateatterin iteisarvo on sinällään arvokasta harrastustoimintaa ja hyvin suomalainen itseilmaisun väline. Monella ihmisellä on jokin alue, joka tulee ilmaistuksi vain tällaisen taiteellisen toiminnan kautta. Kyse on kontaktista muun maailman kanssa ja siitä että ihminen on löytänyt positiivisen, itselleen tyydytystä tuottavan tavan ilmaista itseään.

6.8 Delegointi

Erillisenkin tuottajan voi olla järkevää delegoida joitain töitä työryhmälle. Joka ikistä julistetta tuskin kannattaa ohjaaja-tuottajankaan kiikuttaa näkyville itse. Työryhmän tekemät toimet voivat luoda yhteisyyttä. Työryhmät ovat myös alttiita ryhmissä syntyville jännitteille ja se voi heijastua näyttämölle. Näinhän se voi ollakin. Harjoitustilanteessa jännitteiden syntymistä voi estää. Leppäkoski puhuu siitä, että jos hän ohjaajana pitää huolen siitä, että harjoitustilanteessa keskitytään vain esityksen tekemiseen, kaikki kommunikaatio tapahtuu tämän kautta, eikä synny tilannetta jossa oltaisi tekemisissä loputtoman ihmissuhdesuon ja sen vaikeuden kanssa. (Leppäkoski 2001, 2)

On kuitenkin kunnioitettava näyttelijöitä ja sitä että he tulevat vapaa-aikanaan harrastamaan teatteria. Myös heille olisi suotava työrauha eikä heitä ole hyvä rasittaa tuotantoon kuuluvilla asioilla kovin paljoa. Se, että näyttelijät Kati Sirenin sanoin tiedostivat oman potentiaalinsa esityksen markkinoinnin suhteen pyrkien saamaan katsojia tuttavapiiristään ja sosiaalisen median kautta, ei ole ristiriidassa tämän kanssa. Kuten aikaisemmin sanoin, luovassa toiminnassa on kyse kontaktista muun maailman kanssa.

7 OHJAAJA-TUOTTAJA – MALLI

Mietin tässä, minkälainen ohjaaja-tuottaja – malli voisi olla mahdollinen sen pohjalta mitä on tullut esille. Pohdinta jää väkisinikin hypoteesin tasolle ilman tekotavan testaamista käytännössä. Esittämälläni tavalla töiden yhdistäminen kuitenkin voisi onnistua niin että ohjaaja-tuottaja saisi myös palkan tekemästään työstä.

Ohjaaja-tuottaja tarjoutuu töihin harrastajateatteriin, tarjoten tekstiä ja mahdollisesti ajatuksia siitä, minkälaisia yhteistyökumppaneita tällainen näytelmä saattaisi kiinnostaa, sekä myös muita mahdollisia tuotantoon kuuluvia ajatuksia. Hän on tehnyt jo siinä vaiheessa näytelmän kanssa töitä niin paljon että hän tuntee tekstin hyvin. Näin ohjaaminen on kokemukseni mukaan hyvä

aloittaa joka tapauksessa, mutta olen nähnyt tehtävän toisellakin tavalla. Joku saattaa lukea tekstin vain muutamia kertoja ja onnistua silti. Tässä kuitenkin hyvä perehtyneisyys lähtökohtaan eli tekstiin toimii myös tuottamisen apuna.

Ohjaaja on hankkinut paljon tietoa ja osaamista teatterin tuottamisesta. Hänen tuottajan työnsä painopisteet ovat tiedotuksessa ja markkinoinnissa. Osan työstä, varsinkin juoksevista asioista tekevät mahdollisesti kyseessä olevan yhdistyksen tai muun organisaation ihmiset, kuten useimmiten joka tapauksessa tekevätkin.

Ohjaaja-tuottajalla on tässä merkittävä etu puolellaan, hän on nimittäin joka tilanteessa tehtävän esityksen paras asiantuntija. Tämä on markkinoinnin, tiedotuksen ja monen muun asian suhteen suuri etu. Ennen kuin esitys on valmis, sitä voi olla vaikea myydä.. Ohjaaja on kuitenkin parhaiten perillä siitä, millä esitys tulee todennäköisesti näyttämään, ja tuleeko esitys esimerkiksi käsittelemään joitain tiettyjä asioita riippumatta siitä, minkälainen lopputulos tulee tarkkaan ottaen olemaan. Hän on myös esityksen synnyttämisen paras asiantuntija, ja voi toki kertoa myös prosessista.

Ohjaaja-tuottaja saa tuntipalkkaa tuottajan töistä, tai sopii asian esimerkiksi niin, että tuottajan palkaksi tulee joku prosentti pääsylipputulosta. Tai vaikka niin, että tuottajan palkaksi muodostuu puolet jokaisen lipun hinnasta niiden myytyjen lippujen osalta, jotka ylittävät edellisten esitysten kävijämäärän keskiarvon. Kiinteä tuntipalkka saattaisi kuitenkin vähän vähentää paineita.

Ohjaaja-tuottaja tekee sopimuksen, jossa työnkuvat on kirjattu tarkasti ylös. Joka ikinen asia on sovittu tarkkaan. Tämä on erittäin tärkeää siltä varalta että jotain menee pieleen ja asioita pitää selvittää jälkeenpäin. Prosessin loppuessa ihmiset eivät välttämättä ole enää edes väleissä keskenään.

Vähentääkseen paineitaan ohjaaja-tuottaja voi tehdä esityksen köyhän teatterin periaatteiden mukaan. Vähäisillä lavasteilla ja rekvisiitalla tehty esitys on aivan yhtä hyvä. Näin ohjaaja-tuottajan ei tarvitse olla huolissaan siitä että saadaanko se antiikkipöytä lainaksi sieltä antikvariaatista vai ei, ja alkaako se lavasteiden

rakentaja juoda ratkaisevalla hetkellä. Koska ohjaaja-tuottaja päättää asioista, hän voi tehdä ylöspanon suhteen sellaisia ratkaisuja kuin haluaa ja mihin omat voimavarat riittävät.

Todennäköisesti ohjaaja-tuottaja pystyy itse vaikuttamaan aikatauluihinsa ja hän järjestää työt sikäli kuin mahdollista kahdeksi selkeästi eri työksi. Esimerkiksi niin että hänen ollessaan ohjaamassa tuotannollisista asioista ei puhuta ellei se ole aivan välttämätöntä. Ja toisinpäin, hänen ollessaan tuottajan roolissa hän tekee vain sitä.

Useammassa roolissa oleminen ei eroa siitä todellisuudesta, jonka kanssa teatteri-ilmaisun ohjaajat joutuvat joka tapauksessa usein elämään. Viikon aikana saattaa olla monta ryhmää ja yhtä monta roolia, joista pitää selvittää. Roolit voivat olla erilaisia ryhmien tavoitteiden vaihdellessa. Sen pystyy kokemukseni mukaan tekemään niin, että huolehtii siitä että jokaiseen tilanteeseen on mahdollista orientoitua erikseen. Jos on hyvin nukuttu yö välissä ja on vielä aikaa ennen töihin menoa orientoitua, lukea materiaalia, suunnitella, miettiä, ajatella edessä olevaa iltaa ja niitä ihmisiä jotka kohtaa, se onnistuu kyllä. Saman harrastajateatterin kanssa tässä tapauksessa toimiessa ei edes tarvitsisi sopeutua erikseen jokaiseen rehtoriin, vahtimestariin, kopiokoneeseen, päiväkirjaan ja toimistovirkailijaan ja osallistujaan ja niihin hankaliin oppilaisiin.

Ohjaaja-tuottaja painottaa siis työnsä markkinointiin, tiedotukseen, yhteistyötahojen ja sponsoreiden hankintaan. Jokainen harrastajateatteri on varmasti kiinnostunut siitä että sille hankitaan lisää rahaa, verkostoja ja usein myös jäseniä. Hänen asiantuntemuksensa tehtävän näytelmän, yleensäkin teatterin ja harrastajateatterin ominaislaadun suhteen on suoraan kontaktissa ympäröivän yhteisön kanssa. Ohjaaja-tuottaja voi käydä kertomassa paikallisissa yhdistyksissä, kouluilla, missä hyvänsä häntä kuunnellaan tekeillä olevasta esityksestä ja harrastajateatterista yleensä. Näin hän pyrkii saamaan yhteistyötahoja, katsojia, kannattajia ja mahdollisesti uusia harrastajia.

Mikään ei estä ohjaaja-tuottajaa käyttämästä tilaisuutta hyväkseen, ja näin lähellä yhteisöä ollessaan antaa itsensä vaikuttua näkemästään ja tavalla tai toisella liittämään tämä näkemänsä ohjaukseensa. Jos teatteri pitää peiliä yhteiskunnalle, tässä on mahdollisuus pitää tietoisesti peiliä yhteisölle.

8 TUOTTAMISESTA TOINEN AMMATTI?

Pauliin Hulkko pitää kummallisena, että lukuisia teatterin taidetoissa olevia ihmisiä on työtä vailla ja samaan aikaan tehdään esityksiä täysin ilman tuottajaa tai huonosti tuottaen. Hän kertoo, että ainakin Espanjassa ohjaajat tuottavat toistensa juttuja vastavuoroisesti, koska kaikille ei kuitenkaan ole koko ajan ohjaustyötä tarjolla. Hän toteaa myös, että hyvistä teatterituottajista on pulaa. Näin ilmeisesti on ollut ainakin kirjan kirjoittamishetkellä 2005. (Hytti 2005, s. 36).

Teatterituottajan työ vaatii sitä, että hän tuntee teatterin käytännöt perinpohjaisesti. Se vaatii sekä tietoa teatterista että käytännön kokemusta. Jos koulutuksen saanut tai muuten ammattimaisen tason saavuttanut teatterintekijä alkaa teatterituottajaksi, hänellä on jo valmiiksi asiantuntemusta ja eväitä tähän työhön. Tuottamisen opiskelu saattaa tuoda hyvän ratkaisun, ehkä myös toisen ammatin. Asiat tukevat toisiaan.

9 LOPUKSI

Tämän päivän taloudellisissa reunaehdoissa tuottaminen voi olla moineella tavalla hyödyksi. Kuten Kati Siren sanoi, hän pitää tuottamisen osaamista tärkeänä siksi, että valmiita työpaikkoja on rajoitetusti. Samalla teatteri-ilmaisun ohjaaja tai muu tekijä saa valmiuksia tuottajan työhön ammattiteatterissa.

Asiaan kannattaa suhtautua avoimin mielin. Tuottaminen ei madalla taiteellista tekemistä. Tuottaja-ohjaaja voi olla lähempänä yleisöä kuin ohjaaja.

LÄHTEET

Harrastajateatteritilastot 2008. Teatterin tiedotuskeskus.

http://www.teatteri.org/info/Harrastajateatteritilastot_2008.pdf

Viitattu 3.5.10.

Hauru, Hannaleena 2007. Teatterituottamisen merkityksistä – Tampereen ylioppilasteatterin pääsymaksuton kokeilu. Tampereen ammattikorkeakoulu. PDF-dokumentti.

<https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/5631/Hauru.%20Hannaleena.pdf>.

Päivitetty 30.4.2007. Luettu 15.4.1010.

Hotinen, Juha-Pekka 2002. Tekstuaalista häirintää. Kirjoituksia teatterista, esitystaiteesta. Jyväskylä. Like.

Hytti, Jukka 2005. Teatterituottajan opas. Helsinki: LIKE.

Karhunen, Paula & Rensujeff, Kaija 2006. Taidealan koulutus ja työmarkkinat. Ammatillisen koulutuksen määrä ja valmistuneiden sijoittuminen. Taiteen keskustoimikunta. Tutkimusyksikön julkaisuja nro. 32. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.

Korhonen, Kaisa 1995. Opetusmoniste. Teak, Avoin korkeakoulu.

Leppäkoski, Raila 2001. Ohjaaminen – mystiikan ja matematiikan välissä ? Teoksessa Pekka Korhonen & Anna-Leena Östern (toim) 2001. Katarsis: draama, teatteri ja kasvatus. Jyväskylä: Atena.

Raatikainen, Hannu 2007. Opetusmoniste. Stadia.

Rantala, Raija-Sinikka 1988. Näyttelijä-Auteur. Helsinki: Valtion painatuskeskus.